

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

יום הבהיר ז"ך חשון

יום הבהיר ר"ח כסלו

יום הבהיר ב' כסלו

חיי שרה

גליון ח (תקיט)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

•
ה"י תהא שנת נסים

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ

שנת הארבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה, עשי"ק פרשת חיי שרה - יום הבהיר ז"ך חשון - יום בו
 נפסק (בשנת תשמ"ח) שהספרים ישובו למקומם האמיתי - בית
 אגודת חסידי חב"ד - 770 ביום הבהיר ב' כסלו. - יום הבהיר
 ר"ח כסלו - יום בו נסע כ"ק אדמו"ר שליט"א לביתו (בשנת
 תשל"ח) בפעם הראשונה. - יום הבהיר ב' כסלו - יום בו
 הגיעו הספרים למקומם האמיתי - 770 (בשנת תשמ"ח), תהא שנת
 נסים.

תוכן הענינים

לקוטי שיחות

- 5 לכוף כל באי עולם, אם זה כולל גם מפני שצוה ה' בתורה . .
- 6 הנס בלידת יצחק
- 7 ב' אופנים בפעולת ישראל על ב"נ
- 8 מילה בזמנה
- 8 גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה
- 10 נס חנוכה
- 11 רא"י לגאולה העתידה מערי מקלט (גליון)
- 12 בגדרי מלאכת שבת

חסידות

- 18 הלבושים ממצות מעשיות
- 19 העלאת מאכל איסור
- 20 תיקון טה"ד בתו"א
- 21 בענין "כח" למטה ולמעלה (גליון)

נגלה

- 25 סעודת ר"ח מנ"א
- 25 הערות קצרות ברמב"ם הלכות סנהדרין
- 26 שוה כסף כסף

פשוטו של מקרא

הערות לפרשיי בפרשתנו. 28

שונות

הבטה ברבו בשעת התפלה (גליון) 30

על ה"הערות" ליספר התמימים (גליון). 30

ביקור כ"ק אדמו"ר (מהור"י) נייע במערת המכפלה. 34

מספר פאקסמיליא לשלוח הערות: 9289 - 439 (718)

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

לכוף כל באי עולם, אם זה כולל גם מפני
שצוה ה' בתורה

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
~ ר"מ בישיבה ~

בלקו"ש דשבת זו בסעי' ד' כתב: "וצ"ע אם יש חיוב על בני"י לכוף את כל באי העולם שיהיו חסידי אוה"ע"י ולכאורה ממ"ש הרמב"ם בהל' י' דצוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי עולם לקבל מצוות כו' והמקבל אותן הוא הנקרא גר תושב כו', ובהל' י"א כתב דאם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב, א"כ לכאורה משמע מזה דהכפיה כולל ג"כ שיקבל מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה, דאי נימא דהכפ"י אינו ע"ז, אלא קבלה סתם, א"כ איך אפשר לומר מיד דהמקבל ה"ז גר תושב.

בשלמא בנוגע לקבלה בפני ב"יד הרי הרמב"ם הוסיף מיד דגר תושב צריך לקבל עליו בפני שלשה חברים, דמשמע דזהו דבר נוסף שבגר תושב, אבל בנוגע למ"ש אח"כ דאם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב כו', שלא כתב זה בהמשך לגר תושב לעיל דצריך לקבל מפני שצוה הקב"ה בתורה, משמע לכאורה דזהו"ע בדרך ממילא דזהו כל גדר קבלתו.

ובפרט אי נימא כמ"ש בשו"ת מחנה חיים ח"ג יו"ד סי' מ"ו (מובא גם בס' המקנה כלל ח' פרט ה' וראה לקו"ש חכ"ו ע' 139 הערה 53) בגדר החיוב כפ"י דישראל לב"י, דמבאר שישנם ב' מיני חייבי מיתות ב"יד: (א) מי שמאמין בכל מצוות ה' אלא דמרום תאוותו אין פחד אלקים לנגד עיניו ועובר עבירות כו' הוא יענש עפ"י דיני התורה בד' מיתות עפ"י עדים (והתראה. ב) יש מי שחייב מיתה בב"יד בלי שעבר על עבירה, והוא מין ואפיקורוס שכופר בתורה ובנבואה ומצוה להרגו בסייף, כמ"ש הרמב"ם בהל' רוצח פ"ד ה"י, ולפ"ז ממשיך לבאר בארוכה דברי הרמב"ם הנ"ל דמנלי' שיש חיוב על בני"י בב"י? ונקודת הביאור הוא דבאמת כן הדבר, דכתיב שופטים

ושוטרים תתן לך ואמרו חז"ל לך ולא לאומות העולם, דבודאי אם ב"נ עבר על אי מצי מצוות אין חיוב על ישראל לישב עליו בדין ולעשות עליו משפט כמו שמחוייבים על ישראל, אלא דזהו חיוב על דייני ב"נ, אלא דכל זה הוא אם הב"נ אינו שומר תורתו, אז אינו מוטל על ישראל, אבל אם הב"נ אינו רוצה לקבל עליו עומ"ש ופוקר בזה שהי יבקש ממנו ז' מצוות אז יש חיוב על ישראל לכופ אותו, דאלי"כ לאיזה תכלית הודיע הקב"ה ליתן לנו בתורתו לדעת ז' מצוות ב"נ כאשר קבלנו מחז"ל ויצו ה' אלקים וגו', אלא דגם זה בכלל התורה שיש חיוב על בנ"י לכופ כל באי עולם לקיים ז' מצוות שלהם, ואם לאו נהרג אותם, ולכן דייק הרמב"ם במ"ש "לקבל ז' מצוות", וכן ב"נ שלא קבל כו' הורגין אותו, היינו שהוא אפיקורס שאינו רוצה לקבל כלל ז' מצוות, אבל לא כתב לכופ כל באי עולם לשמור ז' מצוות עיי"ש בארוכה. דלפי דבריו נמצא דכל ענין הכפ"י הוא הקבלה מצד שצוה הקב"ה בתורה שיאמין בה' ושצוה לו הז' מצוות.

≈ ≈ ≈

הנס בלידת יצחק

ב) במ"ש בסעי' א' דבפשוטו של מקרא הי' זה נס גם מצד אברהם, יש להעיר גם ממ"ש בח"י הגר"ז על התורה עה"פ ותצחק שרה בקרבה לאמור אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדני זקן, דמשונה הנס שנעשה באברהם מבשרה, דשרה חזרה לנעוריה, כדכתיב בפי' לך לך (נ"ז ט"ז) וברכתי אותה, ופירש"י מה היא הברכה שחזרה לנעוריה שנאמר היתה לי עדנה עכ"ל, וזהו הנס שנעשה אתה, אבל לידת הבן אח"כ כבר לא הי' נס, אבל אברהם נשאר זקן, וכדכתיב כאן ולחלו (כא,ב) ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקונו, ושם פסוק ז' כי ילדתי בן לזקוני, והיינו דאברהם נשאר זקן כשהיה, ורק שנעשה נס שהוליד גם כשהוא זקן עיי"ש.

≈ ≈ ≈

ב' אופנים בפעולת ישראל על ב"נ

ג) בהמבואר בסעי' ה' דלע"ל יהיו ב' אופנים בהשפעת ישראל על 'אוה"ע, הא' ע"י פעולת משיח ובנ"י באוה"ע, והב' שיהי נפעל בהם בדרך ממילא ע"י ישראל עיי"ש.

אולי יש לקשר זה עם המבואר בלקו"ש חכ"ג פ' בלק (בי) שמבאר פלוגתת ר' יוחנן ור"ל בנוגע לגאולה העתידה אם הגאולה העתידה היא רק בשביל ישראל, והאוה"ע הם נכללים בהגאולה דישראל, כיון שנבראו בשביל ישראל, או שיהי בהם ענין הגאולה מצד עצמם עיי"ש בארוכה. ואפ"ל דלפי ר"ל שהם נכללים בהגאולה דישראל, הנה הפעולה בהם יהי רק בדרך ממילא, (ומ"ש כי אז אהפוך אל העמים גוי היינו בדרך ממילא וע"ד המבואר בלקו"ש חכ"ה 128) ופעולת משיח יהי רק בישראל לבד, אלא שבדרך ממילא נפעל גם בהם, משא"כ לדעת ר' יוחנן שיהי בהם ענין הגאולה מצ"ע, הנה לשיטתו יהי פעולת משיח בהם עצמם, וכמ"ש הרמב"ם **"ויתקן את העולם כולו כו"** והרמב"ם הרי פסק כר' יוחנן כמבואר שם. (אלא דלדרגות נעלות יותר יהי פעולה בדרך ממילא).

ויל"ע קצת מהמבואר בלקו"ש שם בחכ"ה (צויין בהערה 39) דמקשה שם (סעי' ה') דכיון דלע"ל יהיו כל ישראל על אדמתם בארץ ישראל והרי הדין הוא דבזמן שיד ישראל תקיפה אסור להם לדור בא"י וא"כ איך אפשר שיפעלו ישראל על ב"נ? ומבאר שם עפ"י הפסוקים בישע"י בנוגע להגאולה דכתיב **והלכו עמים רבים וגו'** היינו דישראל לא יצטרכו לצאת להם ולפעול בהם, אלא בהיות שהמעמד ומצב של ישראל יהי בתכלית המעלה והשלימות, הנה זה יפעול עליהם בדרך ממילא שיאמרו לכו ונעלה וגו' וממשיך לבאר דזה הי' אופן עבודתו של יצחק עיי"ש בארוכה, דמשם לכאורה משמע **שכל הפעולה באוה"ע יהי בדרך ממילא**.

~~~~~

מילה בזמנה

הת' אליהו נתן הכהן סילבערבערג
≈ תלמיד בישיבה ≈

בלקו"ש ח"י"ז שיחה א' לפי תזריע הערה 16 כתב וז"ל:
"...ולהעיר דאברהם נימול ביוהכ"פ (פדרי"א פכ"ט), או בט"ו
בניסן - יו"ט דפסח (ראה תוד"ה אלא - ר"ה יא.) - אף שקיים
כה"ת עד שלא ניתנה. וי"ל דמכיון שאז נצטווה על המילה -
דבו ביום שצוהו מל (תוס' שם. רש"י לך יז, כג) - ח"י"ז כמו
מילה בזמנה ובמילא - דוחה שבת ויו"ט...". עכ"ל.

ויש להעיר ממש"כ בצ"פ כללי התורה והמצוה (ח"ג) בערך מילה
שלא בזמנה: ...אך יש לומר דנ"מ ליוצא דופן דאין נימול
לשמונה כמבואר שבת דף קלה, וכן גבי גר אם נימא דמילה
מדין גירות, או דרך קבלת המצות כתיב משפט עיין תוס' לעיל
דף מה: וכמה מקומות, והמילה נקראת בזמנה, ועל זה קאי
המיעוט כו' עכ"ל.

ומהנ"ל מובן ג"כ דבשעה שחל מצות המילה בפעם הראשון אזי
נקראת בזמנה.

~~~~~

גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה

הת' יוסף יצחק זיידאנץ
≈ תלמיד בישיבה ≈

בלקו"ש חכ"ה וירא (א) מבאר הא דמביא הרמב"ם ראי' להא
דגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה מהפסוק "וירא
והנה שלשה אנשים" ומקשה דלכאורה מהו הראי' מפסוק זה
דלכאורה הראי' היא מהא דהלך אברהם באמצע "וירא אליו ה'",
והתעסק עם האורחים בפועל, וכמו שמביא הגמ' ראי' מהפסוק
"ויאמר ה' אם נא מצאתי גו"י".

נס חנוכה

הח' יוסף יצחק קעלער

≈ תות"ל 770 ≈

בלקו"ש חט"ו ע' 185 מביא בביאורים בנס חנוכה: (א) נוסף בדרך נס בכמות השמן (ב) שהנס היה באיכות השמן ומקשה על אופן ה' שהרי יש ענין שהכלי שרת יחי' מלא (כמובן מהדין ש"כלי שרת .. אין מקדשין אלא מלאיין) ועי'פ הנ"ל נמצא שמהיום השני והלאה לא היו הנרות מלאים ב"שיעור שלם הצריך לדבר".

וקושי' זו מקשה ג"כ באגרות קודה כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א (ע' עט) אגרת נ' אך באגרת פא (ע' קלה) כתב: שוב ראיתי שטעות הוא בידי כי השמן למנורה נתקדש לא עי' נרות המנורה כ"א עי' מדת חצי לוג שהי' מבקדש וכדאיתא במנחות (פה) [צ"ל פת]. (ב) ועכצ"ל כן כי גם בכל יום לא היו נרות המנורה מלאים כי היו מחזיקים יותר מחצי לוג כדמוכח שם (פט, א) דעומר מלמעלה למטה שיעורו"

ולפי"ז יש לתרץ גם את הקושי הראשונה שבלקו"ש שם שהדין במנורה הוא "תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בקר כו' ושיערו חכמים חצי לוג" ולפי הנ"ל יוצא שמהיום השני והלאה לא קיימו ה"תן לה מדתה".

ויש לומר בפשטות כהפרי חדש והתוסי' הרא"ש שבלילה הראשון שפכו כל השמן במנורה וא"כ ודאי קיימו ה"תן לה מדתה" ואח"כ בבקר שכראו שלא נשרף רק שמינית של השמן הוברר הדבר ששמינית מהשיעור של חצי לוג הוא מדתה (לימי החנוכה)

ומה שהקשה שם לאידך גיסא, שעפי"ז יוצא שכל יום (חוץ מיום השמיני) לא הי' "מדתה שתהא דולקת מערב עד בוקר" רק ביום הראשון ח' פעמים ככה ביום השני ז"פ וכיו"ב.

יש לתרץ עי'פ מ"ש באגרת שם: "ותימה לאיזה צורך היו נרות המנורה גדולים יותר מחצי לוג, וי"ל עי'פ מ"ש בירוש' הובא

וכו' וכתב דלכי יש להקשות לא רק מדין בן סורר ומורה אלא מכל מצות ל"ת שבתורה דהא בשעת מ"ת היו בדרגת צדיקים גמורים וכו' ואם נאמר שמ"ש הרמב"ם "לא צוה הקב"ה לתוהו" פירושה כפשוטו יוצא שנתנית מצוות ל"ת מכריח שיבא מ"שהו ויעבור על הל"ת וכו' וזה מופרך שהתורה מכריח כן וכו' אלא מוכח שצ"ל רק אפשר כו' עכ"ד.

אמנם מהשיחה גופא מובן שא"י קושיא, - ממה שמקשה רק מבן סורר ומורה ועיר הנדחת ולא מכל ל"ת שבתורה. והטעם מובן, שמצד הקב"ה אכן לא צוה לתוהו כי מצד הקב"ה הרי ידע שפועל יעבור מ"שהו על העבירה, ועדמ"ש הרמב"ם בפ"ו ה"ה מהלי תשובה בענין וקם העם הזה וזנה.

ומה שהקש "וזה מופרך שהתורה מכריח כן" לא קשה וכמ"ש הרמב"ם שם, וכמ"ש בפ"ה ה"ה שם ומצד הקב"ה אכן הי' ידיעה מתחלה ע"ז, וזה פשוט לכו', ומשא"כ בענין בן סורר ומורה ועיר הנדחת שאכן לא היו.

ובנוגע לגוף חילוקו, ראי' בגליון דפרי' תבא שכי הרב י. נמס עדי"ז, וראי' מה שהשיגו עליו בגליון שלאחריו.

~~~~~

בגדרי מלאכות שבת

≈ מפי השמועה ≈

בלקו"ש ח"י"ח ע' 149 מביא דברי רש"י כאן בדף ד,א, בד"ה וכו' אומרים לו לאדם וז"ל: צא וחטא איסור קל כדי שלא יתחייב חבירך עונש חמור, ומקשה דלכאורה הי' לו לרש"י לומר שלא יעבור חבירך על איסור חמור, ולמה כתב רש"י דזהו רק בכדי למנוע מחבירו עונש? ומתרץ דכוונת רש"י היא ע"ד שכתבו התוס' כאן בד"ה וכו', דמתי אמרינן לכלל זה רק אם מעשה האיסור כבר נעשה, ועכשיו נוגע למונעו רק מעונש, אבל אם עי"ז שיחטא איסור קל ימנוע מחבירו איסור חמור, אז שפיר אמרינן לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך, ולכן אין כאן

דומה להא דעירובין דשם יעבור הע"ה אח"כ על איסור טבל, משא"כ כאן הרי מעשה אפי' כבר נעשה מקודם עיי"ש.

והנה בשלמא בתוסי' (וכן ברשב"א שכי"כ) יש לפרש כוונתם דאף דעצם האיסור הוא בעת שנאפה, ואם ירדה אי"כ איסור, מ"מ האפי' בא אח"כ בדרך ממילא באופן דשב ואל תעשה, דשב ואל תעשה אינו חמור כ"כ לכן בכה"ג לא אמרינן לאדם חטא בכדי שיזכה חבירך מאיסור שנעשה באופן דשב ואל תעשה, משא"כ בהך דעירובין דהע"ה יעבור על איסור טבל בקום ועשה, דזהו חמור יותר הנה בכה"ג שפיר אמרינן חטא בקום ועשה באיסור קל שיזכה חבירו באיסור חמור שלא יעבור בקום ועשה, אבל לכאורה מרש"י שכתב דימנע חבירו רק עונש משמע לכאורה שכל האיסור כבר נעשה, וימנע ממנו רק עונש בלבד, וצ"ע דהרי ודאי אם ירדה ולא יהי' נאפה אי"כ איסור כלל, כיון דלא הי' כאן אפי' כלל, ואיך מתאים לומר שהמניעה הוא רק מעונש בלבד?

והנה בכלל במלאכות דשבת הנה פעולת האדם והתוצאה בא כאחד, דמיד שהוא פועל בא התוצאה, וכגון בכתובה, דכאשר האדם כותב הנה מיד יש כאן תיבה שנכתבה, וכן בהוצאה וכו' כו', מיהו ישנם כמה מלאכות שפעולת האדם הוא בתחילה והתוצאה באה בזמן דאח"כ, לדוגמא אופה ומבשל כו' דמעשה האדם היא הנחת פת בתנור אבל התוצאה היינו שהפת נאפה בא אח"כ, וכן בבישול, ועד"ז בזורע דמעשה האדם היא להניח גרעינים בקרקע, אבל לוקח משך זמן (ג' ימים וכו') עד שהם נשרשים בקרקע, וקודם לזה הי"ה כאילו מונחים על השלחן וכו' שלא פעלו כלום, ויש להסתפק במלאכות אלו מהו עיקר המלאכה, פעולת האדם או גם התוצאה, והנה לקמן עג"א, כתב הרש"י בנוגע למלאכת זורע, דאם זרע בשבת, ולאחר השבת ליקט את הגרעינים מהקרקע באופן דנמצא שלא פעלו כלום, שהוא פטור, ומדמה זה להמבואר כאן באפיה דאם רודה הפת לפני שנאפה הי"ה פטור, דאיגלאי מילתא למפרע דלא הי' כאן מלאכה כלל, וזורע דומה לאפי', וממשיך ג"כ לאידך גיסא לשיטתו שהם דומים זה לזה, דכשם שבזריעה חייב אף אם התוצאה באה בימות החול, כיון דעד ג' ימים אי"ז פועל כלום, עד"ז הוא באפיה, דאם הדביק פת בתנור בשבת בסוף היום, והפת נאפה במוצאי שבת

הי"ח חייב דמאי שנא מזורע, כי החיוב הוא על פעולתו בשבת, אם לבסוף הי' תוצאה אפילו בימות החול עיי"ש.

אבל המני"ח (מצוה רח"צ) חולק על זה וסב"ל דזורע ואופה הם ב' מלאכות נפרדים, דבזורע גדר המלאכה היא רק הנחת הגרעינים בקרקע ותו לא, דרך זה נקרא **זורע**, ולכן אפילו אם לאחר השבת ליקט הגרעינים, אין זה מועיל כלום לפוטרו כיון שהמלאכה כבר עשה, וזה גופא הוא הטעם דלא איכפת לן שההשרשה באה בימות החול, כיון דההשרשה לא נכלל בגדר המלאכה, וגדר המלאכה היא רק הנחת הגרעינים במקום הראוי להשרשה, משא"כ באופה ומבשל, גדר המלאכה הוא מה שהפת נאפה, והדבר נתבשל, דכל זה הוא בעצם גדר המלאכה, ולכן אם רודה לפני שנאפה פטור, וכן אם מדביק פת בשבת בסוף היום ונאפה במוצ"ש ג"כ פטור, כיון דהאפיה שהיא בעצם המלאכה לא נעשה בשבת, עיי"ש שהאריך בזה.

ומצינו בזה הרבה מהאחרונים דשקו"ט בענין זה (ראה חלקת יואב החדש להגאון **מקינצק** ח"ב ר"ס ד' שציין לזה הרבה מהאחרונים) ובחלקת יואב ח"א סי' י' דן בארוכה בנוגע למלאכת זורע אם לאחר השבת הגביה הגרעינים אם חייב או לא, ורוצה לומר דזה תלוי בספיקת הגמ' בב"מ נו"ב, לענין גרעינים בקרקע לפני שנשרשו אם יש עליהם דין קרקע, ואין בהם חיוב שבועה כמו דאין נשבעין על הקרקע, או דכיון שלא נשרשו עדיין אין להם שם קרקע ונשבעין עליהם עיי"ש, ומוסיף ג"כ לומר דהא דפשיטא להו להאחרונים בנוגע לאפ"י דאם הדביק פת בסוף השבת ונאפה במוצ"ש שהוא פטור, אין הדבר כן והוא חייב, ומביא ע"ז מהירושלמי בפירקין בדעת ב"ה דאם התחיל לעשות מלאכה בערב שבת והמלאכה נגמרת בדרך ממילא בשבת שזה מותר, כיון דאם מתחיל בשבת ונגמר במוצ"ש חייב אלמא דאזלינן בתר התחלת מעשה האדם, ובמילא החלקת יואב לפי פירושו בדברי הירושלמי סב"ל דמכאן מוכח דאם נגמר במוצ"ש חייב, והאבני נזר או"ח סי' מ"ח האריך לחלוק עליו שאין זה כוונת הירושלמי וכו' ואכמ"ל. עוד מביא החלקת יואב רא"י ממ"ש הרא"ש בביצה פ"ב סי' י"ז בהא דהמסתפק משמן שבנר חייב משום מכבה, שהתוס' פירשו הטעם דבשעה שהוא מסתפק הי"ח מחליש האור, אבל הרא"ש פ"י הטעם

משום שהוא ממחר כיבוי אח"כ, ומדייק החלקת יואב דמסתמא איירי אפילו באופן שיש כאן שמן לדלוק כל השבת, מ"מ חייב כיון דבמוצ"ש יכבה, אלמא דאזלינן בתר מעשה האדם אף אם התוצאה היא בחול ואכמ"ל. והפמ"ג בפתחה כוללת נסתפק בזה אם הדביק פת בסוף השבת ונאפה במוצ"ש אם חייב ומסיים דנראה שהוא פטור.

ובשיטת המנ"ח שיש הבדל בין זורע לאופה כנ"ל יש לבאר דהנה למידים מלאכות שבת מבנין המשכן שלכן נסמכו זה לזה, והפירוש הוא דהתורה אמרה דמלאכות בשביל בנין המשכן אינו דוחה שבת, ובמילא ידעין דכל הדברים שהן מלאכות אצל המשכן הן הן המלאכות האסורות בשבת, והנה כשהתורה אמרה שלא לאפות או לבשל וכו', הנה בפשטות הן המעשה והן התוצאה הוא בשבת, ובמילא מסתבר לומר דכל זה נכלל בגדר המלאכה הן המעשה והן התוצאה, משא"כ כשהתורה אמרה שלא לזרוע, הנה שם ידעין שההשרשה היא בחול, ומ"מ אסור לזרוע, הנה זה גופא מגלה דרך עצם הזריעה היא היא המלאכה ולא ההשרשה, ולפי"ז מובן שיטת המנ"ח דבזריעה אפי"א אחר השבת ליקט הגרעינין חייב, וכן דבאפיה בעינן שהתוצאה יהי"י ג"כ בשבת דוקא.

והנה מצינו פלוגתא גדולה באחרונים אם במלאכות שבת שייך ענין השליחות, דהחתי"ס בשו"ת סי' פ"ד וסי' ר"א ובחזו"מ סי' קפ"ה כתב דבעינן לאיסור מיוחד דאמירה לנכרי שבוה ולא אמרו משום שליחות שיש שליחות לדבר עבירה לנכרי לחומרא, כי בשבת לא שייך כל גדר ענין השליחות, כיון דיסוד האיסור הוא על גוף האדם שיהא נח, ובמילא אפילו אם נימא ענין השליחות אי"כ שום איסור כיון דסו"ס גוף האדם נח (ועי"ד דאין שליחות במצוה שבגופו) וכ"כ בבית מאיר, משא"כ אדה"ז בריש סי' רמ"ג כתב בהדיא דאמירה לנכרי שבות הנה אחד הטעמים הוא משום דיש שליחות לנכרי לחומרא עיי"ש, וכ"כ בהגהות מיימוניות הל' שבת פ"ו ה"א (ונפק"מ גם לשיטת התוס' בקידושין מב"ב, דאם השליח שוגג יש שליחות לדבר עבירה אם אדם עשה שליח לעשות עבורו מלאכה בשבת והשליח הי' שוגג אם שייך לומר שהמשלח עבר על איסור שבת או לא, והדברים ידועים) ונתבאר בסי' לאור הלכה ועוד דשטת אדה"ז אינו כהחתי"ס דגדר מלאכת שבת היא על גוף האדם שיהא נח, דזהו

ענין של פועל אלא האיסור הוא על הנפעל שנעפל מלאכה בשבת עיי האדם, ולכן שפיר שייד בזה ענין השליחות דעל ידו נפעל כאן מלאכה.

ומביאין ראיי לשימת אדה"ז ממ"ש הנמ"י בב"ק כב,א, דמקשה לר' יוחנן דסב"ל אשו משום חציו כאילו האדם עצמו פועל האש בכחו כמו בחץ, א"כ למה מותרים להדליק נר בערב שבת והולך ודולק גם בשבת הלא זה נחשב שהאדם פועל זה גם בשבת? ומתרץ וז"ל: לא קשיא לן שהרי חיובו משום חציו כזורק חץ, שבעשה שיצא החץ מתחת ידו באותה שעה **נעשה הכל** ולא חשבינן ליה מעשה דמכאן ולהבא, דאי חשבינן ליה חוה לן למפטריה דאנוס הוא שאין בידו להתזירה, וה"נ אילו מת קודם שהספיק להדליק הגדיש ודאי משתלם ניזק מאחריות נכסים ידידיה כו' ואמאי מחייב הרי מת ומת לאו בר חיובא הוא אלא לאו ש"מ דלאו כמאן דאדליק השתא בידים חשבינן ליה אלא כמאן דאדליק מעיקרא משעת פשיעה חשבינן ליה, וכן הדין לענין שבת דכי אתחיל מערב שבת אתחיל וכמאן דאגמריה בידים בההוא עינדא דלית ביה איסור חשיב עכ"ל. היינו דאה"נ דאשו משום חציו אבל הרי דנים כאילו כל פעולתו כבר נכלל מעיקרא בעת זריקתו ומחמת זה מחייבים לו, ועד"ז הכא דדנים שכל ההדלקה כבר נעשה בתחילה בע"ש.

והנה אי נימא כשיטת החת"ס דבשבת גדר המלאכה היא רק על גוף האדם שיחא נח, מהו קושיית הנמ"י בתחילה, דלמה שייד לאוסרו להדליק ערב שבת הרי סו"ס בשבת גופו נח ולא עשה כלום, משא"כ לשיטת אדה"ז מובן כיון דאף דגופו נח שייד לאוסרו כיון שיש כאן **נפעל בשבת** על ידו.

ועי' גם לקו"ש ח"י"א בהוספות לפי בשלח במכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א שהכותב ר"ל דבמלאכת שבת הקפידה היא על עשיית האדם דוקא ולא על הנפעל וכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א דאי אפשר לומר כן בכל מלאכות שבת, דהרי בכתובה מצינו דאם נטל לגגו של ח"יית ועשאו לבי זיינן חייב, א, שהאדם לא כתב בי זיינן, אלא דנפעל כן עייז שנטל לגגו של ח"יית עיי"ש. ואכמ"ל.

ומסתבר לומר בנוגע להנ"ל דזה תלוי ג"כ במלאכת שבת אם העיקר הוא אדם הפועל או הנפעל כנ"ל, דלדעת החת"ס דהעיקר הוא שאין גופו נח מסתבר לומר כהרש"ש והחלקת יואב דעצם גדר האיסור הוא מעשה ההדבקה, דזהו פעולת האדם, ומה שהפת נאפה זהו תנאי בהמלאכה, אבל עיקר גדר המלאכה היא העשי' ולכן אפילו אם נאפה במוצ"ש חייב, אבל אי נימא שהעיקר הוא הנפעל, מסתבר דמה שהפת נאפה זהו ג"כ עיקר גדר המלאכה ובעינן שיהא נאפה בשבת דוקא.

ולפי"ז י"ל בדברי רש"י שהדגיש דכאן נוגע רק למנוע ממנו העונש די"ל דזהו כשיטת החת"ס וכו' והרש"ש דעצם האיסור הוא מעשה ההדבקה ולכן כתב דהמניעת היא רק מעונש להדגיש דעיקר האיסור כבר נעשה מקודם והאפיה היא רק תנאי וע"י בכל זה היטב.

מיהו יש להעיר בכל זה דמבואר כאן דאם נודע לו בין ההדבקה להאפיה אינו חייב חטאת דבעינן שישגוג מתחילתו ועד סופו, והרי מוכח דגם הגמר הוא חלק עיקרי מהמלאכה, דאלי"כ למה לא מספיק במה שהי' שוגג בעת ההדבקה בלבד, ולפי"ז מסתבר לומר דאם האפיה היתה במוצ"ש שהוא פטור דמאי שנא מהדין דבעינן שוגג אז, ובאמת יש מקשים על הנמ"י דכל החיוב היא משום זריקתו בתחילה מהדין דלקמן ק"ב דאם זרק מרה"י לרה"י ובאמצע נודע לו דפטור מחטאת דלא שגג עד הסוף ולהנמ"י שהחיוב היא רק משום זריקתו בתחילה מה איכפת לו אם הזיד אח"כ, ומבארים דבחטאת יש גזה"כ מיוחד דבעינן שיהא נודע לו בעת שגמר כל המלאכה היינו לא רק **סיבת החיוב** שהוא הזריקה אלא גם בשעה שחל החיוב בפועל דהיינו בעת שנח ברה"י, ויש לעיין אם יש לתרץ בן גם הכא לפי הרש"ש וכו' דשוגג שאני, דבעינן ידיעה לאחר כל המלאכה ממש, כי לכאורה כיון דבעינן שישגוג אז, מסתמר לומר דבעינן גם שתהא נאפה בשבת ולא במוצ"ש.

אבל בכל אופן אפ"ל דשיטת רש"י היא כהרש"ש וכפי שנתבאר שזה מתאים לשיטת החת"ס שהאיסור הוא על גופו שיהא נח, ולכן כתב רש"י דנוגע רק לעונש להדגיש דעצם האיסור הוא מעשה הדבקה לבד.

ח ס י ד ו ת

הלבושים ממצוות מעשיות

הרב משה לברטוב
≈ תושב השכונה ≈

בשיעור תניא בשבוע הלזו למדנו פכ"ט (או סימן, כפי שהגיע הרי משה ניקולאיעווער) באגה"ק, המדבר במעלת מצות מעשיות שנמשכים ובהם מלובש רצה"ע - כתר. ובדף ק"נ מביא מהזחר פי פקודי, דאינון עבדין טבין דעביד בר נש משכי מנחורא דצילא עילאה לבושא כו' וחמי כו' בנועם ה' וכו'.

ומקשה ע"ז וז"ל: והגם דהתם מיירי בגי' התחתון שהלבושים הם ממצות מעשיות ממש ע"ש. ומוסיף בשיעורים בספר התניא וז"ל (באידיש - במוסגרים): זיינען דאך די לבושים נישט מצד דעם ענין און מעלה פון רצון העליון וואס פריער גערעדט נאר פון דער מעלה פון מעשה ע"כ.

וממשיך באגה"ק אבל בגעה"ע הלבושים הם מרעותיא וכוונא דלבא באורייתא וצלותא כמ"ש בזהר שם (דר"י) ע"כ. ומוסיף בשיעורי תניא במוסגרים וז"ל: אז נאך דעם ווי די נשמה האט שוין די לבושים פון מעשה המצות אין גי' התחתון - איז זי עולה אין גי' העליון ע"כ.

ומתרץ באגה"ק הרי הכוונה היא כוונת עסקו בתורה כו' ומצות תי"ת היא גי' מכלל מצות מעשיות עיי"ש. ומסיק ומה גם כי מעלת הכוונה על הדבור ומעשה אינה מצד עצמה כו' אלא מצד רצה"ע כו' כמ"ש בלקו"א ח"א פלי"ח באריכות עיי"ש, ע"כ.

ולכאורה הקושיא בפשטות היא איך אנו אומרים שהלבושים הם מצד רצון העליון (שבמצות מעשיות) הרי בגי' הלבושים הם מצד הכוונה שבתו' לשמה וכו', ועי' מתרץ: א) שסוכ"ס תו' היא גי' מעשה. ב) שזה גופא (מעלת הכוונה) מצד רצון העליון.

ולפי זה מה שמוסיף בתחלה, בהקושיא, בשיעורים שלפנייז המעלה היא במצות מעשיות ולא ברצון העליון, הנה מבאר בקושיא באופן אחר, וראשית שאז הקושיא הוא מצד זה גופא שאומר שהלבושים הם ממצות מעשיות, ולמה מסיק חלק השני שבג"ע העליון הלבושים הם מהכוונה, והשנית אינני מבין הקושיא הלא מבארים כל הזמן מעלת מצות מעשיות (ששם מלובש רצה"ע), וא"כ איזה סתירה וקושיא יש ממה שמבאר שבג"ע התחתון הלבושים הם ממעשה המצות, הלא זהו שאנו מבארים, והעיקר מהו התירוץ על זה. אלא פשוט שהקושיא היא כנ"ל מחלק האחרון, שמבאר שבג"ע העליון הלבושים הם מצד הכוונה שלכאוי זהו בסתירה למה שביאר קודם שהלבושים הם מצד רצה"ע שמלובש במצות מעשיות, וע"ז מתרץ שגם הכוונה היא במעשה, ועוד שזה גופא הוא רצה"ע.

~~~~~

העלאת מאכל איסור

הרב יוסף שמחה גינזבורג

~ רב מקומי - עומר ~

שמעתי בזמנו מאי מוקני המשפיעים ע"ה דיוק בהבדל בין לי אדה"ז ברפ"ז "אלא שכוונתו אינה לשם שמים כדי לעבוד את ה' בגופו" לבין לשונו ברפ"ח "מי שאכל מאכל איסור בלא הודע לש"ש לעבוד ה' בכח האכילה ההיא וגם פעל ועשה כן וקרא והתפלל בכח אכילה ההיא" - שברפ"ז שולל אפי' הדרגה הנמוכה בלש"ש היינו לשם בריאות הגוף שיוכל לעבוד בו את ה', ואילו ברפ"ח מחדש שאפי' אם כיוון לדרגה הגבוהה דעבודת ה' בכח הניצוץ שבמאכל, ג"כ אינו עולה.

לע"ע לא מצאתי זאת במק"א, וממקומו הוא מוכרע - כיון שאומר "וקרא והתפלל בכח אכילה ההיא" - מוכרח שאין הכוונה לכח הרוחני, שהרי אי"ז עולה כלל מגקה"ט כמבואר על אתר, כ"א לכח הגשמי שיש במאכל.

ולפשוטם של דברים הפי' ש"בכח אכילה ההיא" היינו שיכול
ללמוד וכו' מיד עייז, משא"כ "בגופו" - כללית, שיהא הגוף
בריא לעבודת ה', ומעלת הסוג הראשון ברורה.

~~~~~

תיקון טה"ד בתו"א

הת' יוסף יצחק הכהן פעלדמאן
≈ תות"ל 770 ≈

בגליונות שעברו הערתי שבתו"א הוצאה שביעית [וההוצאות
שלאח"ז] פוטוגרפיא מדפוס ווילנא נמצא טה"ד בדף ג עמוד ג
שו"ה מברר שכתוב שיוכל וצ"ל שיוכלל כמ"ש בהוצאה הששית,
פוטוגרפיא מדפוס זיטאמיר [ולאח"ז ראיתי שגם בהוצאה
חמישית תשי"ח שגם היא פוטוגרפיא מדפוס ווילנא, נמצא טה"ד
זה שעפ"י מוכח שתלוי בחילוק הני"ל] ועפ"י מובן מה שאין
בזה הערת-תיקון מכ"ק אד"ש שנכתבו להוצאה הששית.

לאח"ז נוכחתי לדעת שההערות ותיקונים וכו' נכתבו כקונטרס
בפני עצמו להוצאה החמישית תשי"ח שכנ"ל גם היא פוטוגרפיא
מדפוס ווילנא, ונראה כן גם ממה שתאריך הפתח דבר להחוספות
הוא כ מ"ח תשט"ו, ותאריך הפ"ד לתו"א הוצאה ששית תשט"ו
הוא יד כסלו תשט"ו, רק שנדפס עם התו"א בפעם הראשונה
להוצאה הששית תשט"ו, ועפ"י מובן גם שהשו"ה הם עפ"י דפוס
ווילנא ומביא מדפוס זיטאמיר לתקן כמה מטה"ד וכו' [וא"צ
לדחוק דנכתבו לראשונה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א להוצאה
הששית, דפוס זיטאמיר, ולאח"כ כשנדפסו התו"א בהוצאה
השביעית דפוס ווילנא תיקנו המו"ל כמה טעויות מדפוס
זיטאמיר וכו' דאינו כן כנ"ל וכנדפס כולו בהוצאה הששית.

ולהעיר מעוד טה"ד בדף לח עמוד ב שו"ה עם שכתוב והכח כמ"ש
בהוצאה הששית דפוס זיטאמיר.

~~~~~

בענין "כח" למטה ולמעלה (גליון)

הת' יוסף יצחק גורעוויטש

≈ תלמיד בישיבה ≈

בגליון העבר דש"פ וירא העיר הת' צ.ה.ג. על שינויים בין ד"ה תקעו תרס"ד לד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס, בביאור ענין הכח למטה ולמעלה, בדב"ה תקעו פירט ג' פרטים (למטה): (א) כח היד בא בריבוי התחלקות, (ב) שהכח בא בבחי' פנימיות וחיצוניות - זריקת דבר גדול ע"י פנימיות כחו משא"כ זריקת דבר קטן, (ג) שבכח תחתון מתלבש כח עליון כמו בכח המעשה מתלבש בו כח עליון, והעיר בדב"ה בכ"ה בכסלו פירט רק ב' פרטים - פרט הא', ופרטים ב' וג' צירף יחד - שהכח "יש בו פנימיות וחיצוניות והיינו מה שלפעמים מתלבש בכח המעשה כח עליון ממנו" והשמיט הדוגמא מזריקה בכח מפנימיות כחו או רק מחיצוניות (פרט הב', בד"ה תקעו).

והוסיף דלכאורה צ"ל בד"ה בכ"ה בכסלו גופא, (א) למה לא הביא גם פרט הב' הנ"ל, (ב) איך שייך לצרף הענין מה שכח בא בבחי' פנימיות וחיצוניות עם הענין שמתלבש בכח המעשה כח עליון, דלכאורה הם שני ענינים, הפי' בפנימיות וחיצוניות הוא **שאותו** כח בא פעם בפנימיותו לפעול ופעם בחיצוניותו, והענין שבכח תחתון מתלבש בו כח עליון הוא שמתלבש בו כח אחר ועליון ממנו.

ויש לבאר בזה, (ומן המאוחר אל המוקדם), דהנה בפ"י פנימיות וחיצוניות הכח י"ל בבי' אופנים:

(עיקר) הביאור דלהלן הוא בענין הכח למטה, ומזה יובן גם לענין הכח למעלה.

(א) כח פנימי וכח חיצוני, והיינו שבערך מעלת ומהות האדם הרי כח השכל הוא מהכחות פנימיים, וכח המעשה מכחות החיצוניים, וכמשנ"ת בכ"מ, שכח המעשה אינו מבטא מעלת האדם כי ישנו גם אצל בהמה, ולכן נק' כח חיצוני וכח היותר אחרון בנפש.

ב) פנימיות וחיצוניות של אותו כח, דהיינו כשמשמש עם הכח בלי כל תוקף כו', שהוא רק חיצוניות הכח, וכשמשמש בזה בתוקף יותר ובהתגברות ה"ה משמש עם פנימיות הכח, והיינו דרגות באיכות (אותו) הכח.

ובנוגע לענינו, הפי' בפנימיות וחיצוניות הכח (הפועל) שבד"ה בכ"ה בכסלו פירושו כאופן הא' וזהו שמצרפו להענין דהתלבשות כח השכל בכח המעשה, דמצי' כח המעשה הוא כח חיצוני בלבד ולזה מבאר שלפעמים מתלבש בו גם כח פנימי, כח השכל, ואז יש בו פנימיות (ולא רק) חיצוניות.

משא"כ בד"ה תקעו הפי' בפנימיות וחיצוניות הוא כאופן הב', היינו חילוק באיכות (אותו) הכח, ולכן, כמובן, אי"ז אותו הענין דהתלבשות כח השכל בכח המעשה, ולכן מפרטו כפרט בפ"ע.

ועפ"ז יש לבאר גם למה בד"ה תקעו מפרט גם הענין באיכות הכח החילוק בין זריקה בכח כו', ובד"ה בכ"ה בכסלו לא נחית לזה:

דהנה החילוק בין ג' הפרטים הנ"ל (בד"ה תקעו) הוא, שפרט הא' ופרט הג' שניהם הם בנוגע אופן פעולת כח הפועל כשלעצמו - שבא בריבוי התחלקות, שלפעמים מתלבש בו כח השכל בשעת הפעולה כו' משא"כ פרט הב' הוא (לא בנוגע לאופן כח הפועל כשלעצמו רק) בנוגע איכות ו"איזה" כח הפועל באה לפעול - פנימיות כחו או חיצוניותו.

ועפ"ז יובן החילוק בין ב' ד"ה הנזכרים, דהנה בד"ה תקעו תוכן המאמר (וכל המשך המאמרים שלאח"ז) הוא לבאר כל פרטי הענינים של כח, אור, וכו', אשר לכן מבאר כ"א מהם בשלימותם בכל הפרטים, ובנוגע לענינו, נכנס לבאר גם ע"ד החילוק באיכות הכח שבא לפעול (אף שזה לא נוגע לעצם אופן פעולת כח הפועל עצמו).

משא"כ בד"ה בכ"ה בכסלו ש(בפרט ביחס להמשך דתקעו תרס"ד) אין שם עיקר האריכות בענינים אלו וכו' (וע"ש), לכן לא נכנס לבאר כאן כל הפרטים, והיינו גם בנוגע איכות הכח.

ויש להוסיף בזה (בחילוק בין ב' ד"ה) בעומק יותר:

בד"ה תקעו (ככל ההמשך) מבאר (גם בענין זה) **כללות** ענין ה"כח", לאו דוקא "כח הפועל" בפרט, משא"כ בד"ה בכ"ה בכסלו ההדגשה כאן הוא לא על ענין ה"כח" בכלל אלא על ענין "כח הפועל" בפרט.

ולכן בד"ה בכ"ה בכסלו מביא רק הפרטים השייכים לאופן **פעולת** "כח הפועל" אם בא בריבוי התחלקות, וכיו"ב כנ"ל, ולא הפרט שנוגע (בעיקר) לאיכות הכח עצמו אם הכח בא בפנימיותו (לפעול) או רק בחיצוניותו. משא"כ בד"ה תקעו שמבאר ענין הכח בכלל, שם מביא (גם) הפרטים מה שכח בא בריבוי התחלקות או שלפעמים מתלבש בכח המעשה כח השכל - כביאור על ענין ה"כח" בכלל, שיש בו ענינים אלו, ורק רואים זה בפועל אצל כח הפועל בפרט, ולכן גם מביא הפרט בנוגע איכות הכח עצמו, שרואים מזה איך ש"כח" יש בו חילוקים פעם בא בחיצוניותו ופעם בא בפנימיותו.

[וחילוק זה רואים גם בדיוק הלשוניות בב' ד"ה אלו:

בד"ה בכ"ה בכסלו לשונו הוא: עוד זאת דכח הפועל בא בריבוי התחלקות ... גם יש בו (בכח היד, כח הפועל) פנימיות וחיצוניות והיינו מה שלפעמים מתלבש בכח המעשה כח עליון ממנו .. (ובהדגמה לזה למע' -) שיש ריבוי התחלקות בנבראים ... שבכא"א מתלבש אור וחיות ... גם יש בזה פנימיות וחיצוניות, וכמו להתהוות נפש השכלי מתלבש בחי החכי בכח העשיי וההתהוות בפועל ... משא"כ להתהוות נפש הצומחת ... אין בזה התלבשות בחי החכי, עכ"ל.

בד"ה תקעו לשונו הוא: עוד זאת דכח הפועל בא בריבוי התחלקות ... (בפרט הב' שהוסיף בד"ה זה -) גם בכח (סתם) ולא מדגיש כאן "כח הפועל" "כח המעשה" יש פנימיות

וחיצוניות והיינו מה שלפעמים נמשך רק חיצוניות הכח כמו לזרוק ... דבר קטן שא"צ לזה פנימיות כמו כלל ... וגם לפעמים מתלבש בכח המעשה כח עליון ... (ובהדוגמא לזה למע' -) שיש ריבוי התחלקות בנבראים ... וגם יש בו בחי פנימיות וחיצוניות ... וגם יש התלבשות כח עליון בכח תחתון (סתם), לא "התלבשות כח עליון בכח העשי" (המעשה)", רק הדוגמא הוא (-) וכמו להתחוות נפש השכלי מתלבש בחי החכי בכח העשי ... עכ"ל.

הרי שמכללות הלשון בד"ה תקעו משמע שנכנס לבאר כאן כללות ענין הכח (סתם) בכלל, ולכן [אף שבחדוגמא למטה גם כאן הלשון הוא "מתלבש בכח המעשה כח עליון" הרי' בהדוגמא למעלה כי סתם "התלבשות כח עליון בכח תחתון", כיון שענינו לבאר בכלל ענין הכח למע' איך כח אי מתלבש בכח שני, וכן בפרט הבי' מבאר (ולשונו הוא) איך ב"כח" בכלל יש פנימיות וחיצוניות.

שמשא"כ בד"ה בכ"ה בכסלו הרי נוסף לזה שבכלל לא הזכיר פרט הבי' הנ"ל בנוגע איכות הכח עצמו הנה גם בהדוגמא למע' בנוגע התלבשות בחי החכי בכח העשי' לא הזכיר כלל הלשון "התלבשות כח עליון בכח תחתון" רק מה "שיש בזה פנימיות וחיצוניות" (שלפי הפי' דלעיל הפי' כאן הוא -) שכל העשי' הוא בכלל כח חיצוני דלמע' ומבאר שלהתחוות נפש השכלי מתלבש בכח העשי' גם כח פנימי - בחי החכי, פנימיות. והינו כנ"ל שענינו לבאר בענין זה הוא רק בנוגע "כח הפועל" בפרט ואופנו, שיש בו ריבוי התחלקות ושלפעמים יש בו פנימיות (שמתלבש בכח הפועל, כח המעשה - כח פנימי, כח השכל, ולא רק) וחיצוניות].

נ ג ל ה

סעודת ר"ח מנ"א

הרב יוסף שמחה גינזבורג
≈ רב מקומי - עומר ≈

בשו"ע או"ח תיט: "מצוה להרבות בסעודת ראש חודש" הרי שזו, לכאורה, **סעודת מצוה** (ובפרט שיש לזה מקור בשמואל א' פ"כ וכו'). וא"כ צ"ע מ"ש מבר"מ פדה"ב וסיום מסכת שמותר לאכול בשר ויין גם מר"ח מנ"א, ואילו בסי' תקנא ס"ט (מ"א כו, מ"ב וכה"ח) שנהגו לאסור בשר ויין החל מליל ר"ח, אין היתר לסעודת (עכ"פ - אחת ביום) ר"ח עצמו (מאידך, בר"ח לא נזכר כבמילה ופדה"ב שצ"ל מנין לכתחילה).

~~~~~

הערות קצרות ברמב"ם הלכות סנהדרין

הרב שלום דובער הלוי וולפא
≈ קרית-גת ≈

א. בסוף פ"ט מסכם הרמב"ם מנין הלוקין: "נמצאו כל הלוקים ר"ז וסימן להם ילקו זרים".

וצע"ק למה יש ל"זרים" ללקות, מה חטאו. וגם צע"ק שבסימן אומך הרמב"ם "זרים" לשון רבים, והרי הסימן הוא רק ז"ר (ר"ז) והול"ל ילקה זר.

ולולא דמיסתפינא הייתי מעלה השערה שיש כאן "תיקון" מוטעה של הבחור הזעזער, שהרמב"ם כתב "ילקו זדים" שעולה במכוון בגימטריא ר"ז. והבחור הזעזער "תיקן" ועשה מ"זדים" "זרים", כי לא הבין איזה סימן יש בילקו זדים. ובזה ניחא שכמה פסוקים יש בתנ"ך שהזדים יקבלו עונש על מעשיהם

הרעים, וכגון: (מלאכי ג, יט) והיו כל זדים וכל עושה רשעה קש וליהט אותם היום הבא גוי.

ב. פרק כ' הלכה ח' בסופה: "והגס לבו בהוראה שוטה רשע וגס רוח", וצריך ביאור, והרי כבר בהלכה ז' כתב: "הגס לבו בהוראה... הרי זה שוטה רשע וגס רוח", ומה מוסיף עתה שוב.

ג. פרק כ"א הלכה ח': "כבר נהגו כל בתי דיני ישראל... שמושיבין... העדים (אע"פ שנאמר ועמדו שני האנשים - הלכה ג' שם) כדי לסלק המחלוקת שאין בנו כח להעמיד משפטי הדת על תילם". צע"ק למה דוקא על הלכה זו "מוותרים" מטעם זה, ואם נחוש לטעם דאין לנו כח להעמיד משפטי הדת, הרי ר"ל אין לדבר סוף.

~~~~~

שוה כסף ככסף

הת' אליהו נתן הכהן סילבערבערג
~ תלמיד בישיבה ~

בנוגע לטעם דשוה כסף ככסף (לגבי קידושין) כתב התוס' בריש מסי קידושין (דף ב' ע"א ד"ה בפרוטה), וז"ל: "...וא"ת ומנול דש"כ ככסף, דהא לקמן (טז.) מיבעיא ל"י קרא גבי עבד עברי ישיב לרבות ש"כ ככסף... וי"ל דילפינן מע"ע. וא"ת והא גבי נזיקין נמי כתב קרא כסף ישים לבעליו, ודרשינן בפ"ק דב"ק (דף ז.) ישיב לרבות ש"כ ככסף, וא"כ הו"ו נזיקין וע"ע שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין. וי"ל דתרווייהו צריכי, דאי כתב עבד גרידא לא מצי למילף נזיקין מיני לפי שמצינו שהקפיד הכתוב לענין מיטב, וסד"א נמי כסף דוקא ולא שוין, להכי איצטריך כסף ישיב לגבי נזיקין, וגבי ע"ע אצטריך נמי קרא, דלא מצי יליף מנזיקין דה"א עבד דומיא דנזיקין ואם מקני בקרקע לבעי מיטב, ולכך אצטריך תרווייהו. א"י י"ל אי כתב בעבד ה"א דדין הוא שנקל עליו דיכול לפדות עצמו אפי' בש"כ כדי שלא יטמע בין העכו"ם, אבל גבי נזיקין

דלא שייך למימר כך לא אמרינן הכי. ואי כתב בנזיקין גרידא לא מצי למילף עבד מיניי דסד"א דלא יהי ש"כ כסף בעבד לפי שגם הוא גרם לו לימכר. וס"ד דנחמיר עליו... עכ"ל.

ועיין במהרש"א (על אתר) שהקי' עליו וז"ל "מיהו ק"ק אמאי לא ניחא להו כדבעי למימר מעיקרא, דמסברא נימא ש"כ ככסף בקידושין וערכין, ומיהו אצטריך קרא בע"ע ובנזיקין דאי לא הוה כתיב בע"ע ס"ד דלא יהי' ואי לא הוה כתיב בנזיקין, ס"ד דלא יהי' ש"כ ככסף לפי שמצינו שהקפיד הכתוב לענין מיטב כו' כמו שכתבו התוס' בתירוץ קמא ודו"ק". עכ"ל.

ולתרץ קושיית המהרש"א, אולי אפשר לומר דיש חילוק יסודי באם אומרים דש"כ ככסף הוא מסברא, או מפסוק. דבאם אומרים שהוא מסברא י"ל שהוא כמו מציאות, שבמציאות ש"כ נחשב ככסף, ובמילא אין מקום לחלק בין ע"ע - דהוא עצמו גרם כו', וגם בנוגע לנזיקין - שבכלל צריך מיטב, כי אין בזה כדי להוציא ממצאות - שש"כ הרי הוא ככסף.

משא"כ באם אומרים שזה שש"כ ככסף למידין מפסוק, אזי י"ל שהדין חל רק במקום שנכתב וכדו' - ולכה"פ שבמקום שיש סברא כנגדו - וכמו בע"ע - שהוא עצמו גרם כו' ובנזיקין כו', אזי אין אומרים הדין.

ועפ"ז יובן סברת התוס', דבאם אומרים שש"כ ככסף מסברא, אזי יוקשה למה כתיב קרא גבי ע"ע, (ואין לומר כיון שיש בו רבותא כו' - וכקושיית המהרש"א, כי אין בזה להוציא ממצאות), משא"כ באם אומרים שש"כ ככסף מקרא, אזי מובן למה צריכים לימוד מיוחד גבי ע"ע ונזיקין דיש בהם רבותא כו' וכנ"ל.

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

הערות לפרש"י בפרשתנו

הרב אהרן חייטריק
~ תושב השכונה ~

רש"י בפרשתינו כג, ב "ויבא אברהם מבאר שבע".

וכ"ה בדפוס א ב ה ו ח ט וכ"ה ברמב"ן שמביא לשון רש"י.

בדפוס ד חסר בהצילום.

אבל בדפוס ג ובכת"י רומא הלשון "ויבא אברהם מהיכן בא מהר המוריה".

וכן הוא בכל המדרשים, ובלקח טוב, וע"פ גירסא זו אין מקום לקושיות הרמב"ן שהקשה -

"לספד לשרה ולבכתה - ונשארה מיתת שרה לעקדה וכו'".

צריך להבין מה ההסבר והפירוש לספד לשרה ולבכתה שייך לסמיכות הפרשיות.

בספר הזכרון רוצה לפרש שתי "לספד לשרה ולבכתה" אינם ת"י מהפסוק שעליו פ"י רש"י, רק שהוא דבור אחד שויבא אברהם מבאר שבע לספוד את שרה, ואח"כ ממשיך סמיכות הפרשיות, וראה בספר דבק טוב.

ומצאתי בכתב-יד עתיק ושם הגירסא: "ויבא אברהם - מהיכן בא מהר המוריה, נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק שעל ידי שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט כשנתבשרה כן פרח נשמתה ומתה".

הנה בכת"י זה יש כמה שינויים מרש"י כמו שנדפס בדפוסים הנפוצים. ולהעיר שברלינר הן במהדורה א (וכנראה שכיון לכ"י זה) והן במהדורה ב' ציין לשינויים אלו, אבל במהדורת שעוועל, לא העיר על השינויים כלל.

לפי פשוטו של מקרא צ"ע למה רש"י מדויק "מבאר שבע" או לפי גירסת דפוס ג "מהר המוריה", מה מכריח לרש"י שהיה במקום אחר, ואינו מפרש כהרשב"ם שלא בא ממקום אחר, וכן מפרש החזקוני, ומביא רא"י מלקמן לט, יא ויבא הביתה לעשות מלאכתו.

≈ ≈ ≈

בפרשתינו כד, א על הפסוק וה' ברך את אברהם בכל. פי' רש"י "בכל עולה בגימט' בן, ומאחר שהיה לו בן היה צריך להשיאו אשה".

לכאורה מה זה שייך לפשוטו של מקרא, וגם אין דרך רש"י להביא גימטראות.

הנה בכל הדפוסים הראשונים מדפוס א עד דפוס ט וכן בכתב-יד שראיתי ליתא כל הפירוש.

ולכן אפשר שפי' זה אינו לרש"י. ועוד הגימטריא מובא בספר פענח רזא ואינו מציין לרש"י כדרכו.

■ ■ ■

ש ו נ ו ת

הבטה ברבו בשעת התפלה

הרב מרדכי מנשה לאופר

≈ רובע י"א - אשדוד ≈

בהמשך למ"ש בגליון ד (תקטו) בענין הבטה בפני רבו בשעת התפלה (עמ' 10-11) והזכרתי כי "כמדומה בסידור מהר"י - שיש ענין להביט גם בשעת התפלה" וע"ז נסובה הערת המערכת לשו"ת הרדב"ז סי' (תתקי) תעב -

הנה בספר 'מגדל עוז' להר"י שי' מונדשיין (כפ"ח תשי"ב) עמ' רפח ציטט את דברי המהר"י (סידורו ח"ב קמא א-ב) והמעין שם יווכח שמבסס דבריו על דברי הרדב"ז הנ"ל, עיי"ש.

ויש להוסיף גם מ"ש ב'ראשית חכמה' שער הקדושה פ"ח אות י"ז (טו"ב) שבד בבד עם האזהרה ש"ראוי לאדם שכאשר ירצה להתפלל שלא יסתכל בפני שום אדם ואפי' תינוק, כדי שלא יבא לחשוב בעיניו אותו האדם וכו'" הרי "אבל בהסתכל אדם בפני רבו מצוה ותיקון הוא לעינים, כי ע"י ההסתכלות ההוא מקנה בנפשו הארת הנשמה הטהורה המתראה בפניו, בפרט הקבלת פניו בשבת וברגל, והקבלת פני כל חכם הוא תיקון לעינים".

~~~~~

על ה"הערות" ל'ספר התמימים'

הרב יצחק גנזבורג

≈ תושב השכונה ≈

שוב אני נאלץ להתייחס ל"הערות" שכתב התי' ישראל מרדכי הלוי שי' קאזמינסקי על 'ספר התמימים' מהדורה-ראשונה, שהו"ל בחודש הקודם.

כנראה שמשאלתי בפעם הקודם - שב"הערות" הנ"ל יהיו הדברים שיכתבו **ברורים ומדויקים**, כראוי לקובץ הנכבד - לא נתמלאה, ויתכן והסיבה לכך נעוצה בי; שמא לא כתבתי בפעם הקודמת בצורה נוקבת וחריפה, כראוי. בכדי למלא אחר חסרון זה התישבתי לכתוב את השורות הבאות, בתקוה למנוע מסילופים מן הסוג שקראנו בשבוע שעבר, מלהתפרסם.

כמה פנים ומניעים ל"תגובה" בכלל; פעמים מתוך כוונה להעמיד דברים על דיוקם, ועתים על מנת להמנע מפירוש של "שתיקה כהודאה". אי לכך יכול הקורא לראות בתגובתי זו את אחד מאלו, בנוסף, והוא עיקר, לצורך בהעמדת הגורם המבלבל - על מקומו. רק אבקש מראש את סליחת הקורא שיאלץ לקרא שנית דברים שכבר כתבתי בפעם הקודמת. - ידע נא, שאין הדבר באשמתי, כי אם במי שהחליט בשבוע שעבר לפרסם "שאלות" על תשובות שנתפרסמו בשבוע שלפניו. לשם הבהרת הדברים אני מפרט בזה את השתלשלות העניינים:

בגליון ה' (תקטז) התפרסמו "הערות ותיקונים" ליספר התמימים, מעטו של התי' הנ"ל. בגליון שלאחרי זה, (ו - תקיז), פניתי בברכת ישר-כח לכל מי שישלח לי הערות ותיקונים לספר הנ"ל, וחזרתי על הידוע מכבר, שמחמת לחץ הזמן (תוך חודש ימים!) נפלו בספר כו"כ טעויות וכפילויות. יחד עם זאת התייחסתי לרובם של ה"הערות" שכתב הנ"ל, והוכחתי שחור ע"ג לבן, שלא היו ראויות אפילו להועלות על מזבח הדפוס.

ומה גדל תמהוני לראות בגליון האחרון (ז - תקיח), שהנ"ל, לא זו בלבד שלא חזר בו והודה בשגיאותיו, אלא עוד הרהיב עוז לחזור עליהם בצורה מעורפלת שכזו, בנסיון להוליך שולל את הקורא הישר שלא תמיד זוכר מה בדיוק נכתב בשבוע הקודם. כמובן שזכותו של כל אחד לעמוד על דעתו וכו', אך עליו גם לדאוג להסבירה, ולא לענות בפסיקות וקביעות שאינן ממין הטענה.

למי שאינו זוכר, הנה הם הדברים: בגליון ה' כתב הנ"ל: "להעיר שר' בנימין מלמד לא הי' חלק [מ]הצוות! הוא הי'

מלמד עירוני לפני תו"ת". על כך עניתי בגליון ו': "לא מציין את מקור הדברים, ואילו שמו של ה"ר משה בנימין נלקח מתיאורו של מו"ח הרה"ח ר' רפאל נחמן הכהן ע"ה - מתלמידי תו"ת בליובאוויטש - בספרו 'ליובאוויטש וחיללי' ע' 85 (נדפס גם ביכרם חב"ד' גליון מס' 3 ע' 260) שמזכיר את שמו של הנ"ל עם שאר המלמדים דתו"ת... ואם לכותב - שלא למד בליובאוויטש - ידוע אחרת, עליו הראי".

ומה הוא עונה על כך בגליון ז': הנה: במקום לציין, כנ"ל, את מקור הדברים ולהביא ראי' לדבריו, הוא מציין רשימה ארוכה (...) של ספרים, שבהם "לא מוזכר הנ"ל כחלק מהצוות!" - מיותר כנראה לציין את הכלל של "לא ראינו אינו ראינו", בפרט כשבכל אותם ספרים לא מצאנו כל רשימה של מלמדי ה"חדרים" שבליובאוויטש, משא"כ בס' הנ"ל.

ומדחי' בקש זו נעבור לשני סילופים המופיעים בענין זה. כותב: "בנוגע לר' משה בנימין ע"ה מלמד (ולא בנימין כמש"כ בספר)". מה מבין הקורא הישר מהערה מוסגרת זו? - שביספר התמימים' מופיע השם "בנימין" בלבד, במקום "משה בנימין". ומה האמת? - זאת יכול כל אחד לבדוק ביספר התמימים' ע' כג, ששם: "מגיד-שיעורים ומלמדים: . . . ה"ר משה בנימין". מיהו איפוא זה שכתב "בנימין" לבד? - גם כאן התשובה לא קשה: ראה בגליון ה' הנ"ל בקטע שנעתק לעיל...

והסילוף השני: בין הספרים שמציין ברשימה הנ"ל כותב גם: "שמועות וסיפורים גי' להר"נ כהן ז"ל", ואילו אח"כ כותב: "לשיתט[ם] של עורכי ליובאוויטש וחיללי", בה בשעה שידוע לכל, וגם לכותב הנ"ל, שחלקו הראשון של הספר נכתב, אות באות, ע"י מו"ח הרר"נ הכהן ע"ה. "א קיצור": האמת גלוי לכל, שבשעה שכתב את ה"הערה" הזו הרי שפשוט לא ידע על מקור הדברים, אחרת נקשה עליו מדוע לא ראה לנכון להעיר זאת על הספר 'ליובאוויטש וחיללי' או על העתקת הדברים ביכרם חב"ד'!!

וכעת נתייחס לסילוף נוסף: בגליון ה' הקשה הנ"ל: "וכן הנ"ל [הרד"צ] לא הי' רב בעיר ראגאטשאווי". על כך עניתי

בגליון ו': "הרד"צ אכן הי' רב בצירינגוב, אבל תיבת "מרוגטשוב" המופיעה בספר לא מכוונת עליו, כי אם על נכדי אחיו, ר' גרשון ור' יוסף (ב"ר דוד), שהיו מרוגטשוב". ומה הוא ענה ע"ז בגליון ז'? - הנה: "הרי הוא כותב **חן גרשון** בהר"ר דוד צבי (הרד"ץ) מרוגטשוב וממילא מהו שאלתו?". הבנתם? דומה שאין צורך להוסיף בדברים...

דוגמא נוספת: בגליון ה' כתב הנ"ל על הישיבה בראמען שזו "לא היתה תו"ת!". בגליון ו' עניתי על כך: "כל מה שנכתב על הישיבה בראמען נלקח מיתולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית ע"י רעז". ומה הוא עונה בגליון ז'? הנה שוב: "מהרשום על ידי המו"ל של תולדות חב"ד ברוסיא", [נראה שהוא כן מדבר על הישיבות!] - אם כן, מה הקושיא על "ספר התמימים"? ומדוע לא הקשה את קושיותיו על "תולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית"? - לו פתרונים.

ועוד דוגמא: בגליון ה' כתב הנ"ל שלדעתו צריך לכתוב קודם על הישיבה בווארשא שנוסדה בשנת תרפ"א, ורק אחר כך על הישיבה באטוואצק שנוסדה בתרצ"ו. על כך עניתי בגליון ו' שכנראה לא הבחין שבסקירת הישיבות הופיעו אלו לפי סדר הא"ב, בו קודמת אטבוצק לווארשא (ובתוך הסקירה, הנה מלבד מה שמפורשת שנת ההתייסדות של כל אחת מהן, הרי גם כתוב במפורש שתלמידי אטבוצק הם אלו שלמדו קודם בווארשא ואח"כ עברו לאטבוצק). ומה כותב ע"ז בגליון ז'? - שוב כדרכו: "דבר פשוט כי אם מתחיל לדבר על פולין לכאורה צריך להתחיל על התחלת תו"ת בפולין בתרפ"א ווארשא ולא על תרצ"ו אטוואצק!". (ושמא אינו יודע משמעות המלים "סדר הא"ב"?).

ועל דרך זה גם בדוגמא הבאה, שלמעשה אינה יותר מאשר סתם מליצה נבובה: "ועל שאלתו על מ"מ יכול המבקש להשיג כל הקונטרסים וחוברות בספריית לוי יצחק הפתוחה לציבור" - בדברים אלו מנסה הכותב לענות על הוכחתי שכל דבריו הם ללא בסיס, ועל אי יכולתו לציין את מקורותיו, ועל כן יש להתייחס אליו ואל "הערותיו" בהתאם (ואם להכנס ל"עומק"

המליצה, נוכל לומר שבספריי הנ"ל לא מצויים כל החוברות שציין...).

לבסוף ברצוני להתייחס לנקודה נוספת: כותב אשר הרבה מהערותי בגליון ו' אינן מתייחסות לדבריו, כי אם לטעויות "הבחור הזעזער", ומסיים את דבריו אלו בתיבת "וד"ל". אכן, די לו לחכם בקריאת סילוף זה וכבר מונחת לפניו הדיאגנוזה המלאה על הכותב, שכן, אמנם ציינתי בדברי שנפלו אצלו טה"ד, אך בהערות התייחסתי לעניינים התוכניים, כפי שכל אחד יכול לראות. לתזכורת: טענתו שהרמ"ב מלמד לא ח"י מורה של הרבי נ"ע, בשעה שהרבי נ"ע בעצמו מעיד **ההפך**; "הקושיא" שרצה לבנות על סמך (...) המובא בזכרונותיו של הר"י דזיקובסון, בשעה שבאותם זכרונות מפורש בדיוק **ההפך** מדבריו. ועוד.

~~~~~

ביקור כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע במערת המכפלה

ה' שמואל קראוס

≈ תת"ל 770 ≈

בספר 'אגרות-קודש' מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א כרך ח' ע' קנא-ב נדפסה אגרת שכתב כ"ק אד"ש בשנת תשי"ד אל השופט גד פרומקין:

"**בקורת** רוח מיוחדת קראתי בסיום מכתבו כי מתכוון להוציא לאור ספר זכרונותיו. . . ומתאר ג"כ פגישתו עם כ"ק מו"ח אדמו"ר. וימים אחדים אחר שהגיעני מכתבו הגיעוני גם הפרקים, ובהם גם פרק תיאורו של ביקורו בפנים מערת המכפלה. קראתי כל זה בהתענינות, ונעם לי לראות מתוך השטין ומבין השטין רגשותיו החמים בתיאורו זכרונות ימי קדם ובפרט תיאורו את ההווי הירושלמי ואורח חיי החסידים בכלל בקשר עם הימים טובים ומאורעות חשובים וכו'".

ובסיום האגרת: "אתענין לדעת אולי ידועים לכי פרטי ביקורו של כ"ק מו"ח אדמו"ר במערת המכפלה, ועד איזה מקום נכנס שם. ות"ח מראש".

בשוה"ג שם לא צויין שמו של ספר הזכרונות הנ"ל (ורק בכרך "ע" שנט, באגרת נוספת אל הנ"ל משנת תשט"ו, נמצא: "נעם לי לקבל מכתבו . . . וכן ספרו "דרך שופט בירושלים", ות"ח ת"ח על תשורתו זו"), וגם לא צויין היכן נמצא תיאור הביקור של כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע במערת המכפלה - והוא בספר 'חברון' (ירושלים תש"ל) ע' 2-261, ברשימתו של שלמה זלמן קלונסקי. מאחר וספר זה אינו מצוי כל-כך (כי נדפס במספר מוגבל של טפסים) הריני להעתיק ממנו את התיאור הנ"ל:

"בחודש תמוז תרפ"ט [צ"ל: בחודש אב], שבועות מספר לפני הטבח שה"י בחברון, הגיע לארץ לביקור הרב הצדיק מרן ר' יוסף יצחק שניאורסון זצוק"ל. הקדוש ר' אליעזר דן סלונים קיבל על עצמו לתכנן את ביקורו של הרבי בחברון, הן במערת המכפלה והן בשאר המקומות הקדושים שם. כידוע היתה הכניסה למסגד העומד על מערת המכפלה, אסורה . . . אולם אליעזר סלונים, שהיו לו קשרים טובים בחוגי השלטון הערבי שבחברון, הצליח להשיג רשיון מיוחד לביקור בתוך הבנין והמסגד בעבור הרבי . . .

בהגיעו לחברון [ביום ג' ז' מנ"א, אחה"צ] באנו למלון אשר מחוץ לעיר. רוב תושבי חברון הקבילו את פנינו ובצאתנו מן המלון, ליוונו קהל היהודים, ובתוכם תלמידי הישיבה "כנסת ישראל" [סלבודקה] שבחברון, בדרכנו לעיר העתיקה. השיירה עברה כולה דרך הכביש החיצוני, לא דרך השוק והחנויות, אל מערת המכפלה. התוכנית היתה להיכנס למערה בעד "שער יעקב", אשר בו היתה הכניסה אסורה ליהודים לחלוטין ולצאת בעד "שער אברהם", הכניסה הידועה עם המדרגות ו"שבע המדרגות" המותרות בעלי"י ליהודים.

בהגיעו ל"שער יעקב", חתה לנו שם משלחת מנכבדי הערבים שבחברון, אשר באו במיוחד לבקשתו של אליעזר דן סלונים,

שהי' אותו זמן מנהל בנק אפ"ק במקום. הם קידמו פנינו - שבעת בעלי הרשיונות לכניסה: הרבי מליובאוויטש, חתנו ר' ש' גור-ארי', הרב יעקב יוסף סלונים, ר' אליעזר דן סלונים, ר' ישראל ור' יצחק דבורץ ואנכי - ונתנו לנו סנדלי-עור מיוחדים, שלמעשה היו רק סוליות עור ולהן שרוכים כדי לקשרם מעל נעלינו, וזאת - למען לא נהיי נאלצים לחלוץ מנעלינו לפי הנהוג והמקובל.

נכנסנו למקום קברי האבות. עברנו ליד המציבות הגדולות שהיו מכוסות בשטיחים יקרים ובפרוכיות רקומות בפרחים ועטורות בגדילי-זהב. מלווינו הערביים הסבירו לנו, על קברו של מי עומדת מציבה זו ואחרת. ליד מצבתם של אברהם ושרה, הראו לנו פתח של בור המוביל למערה שמתחת ובתוכו תלוי' היתה מנורת-שמן דולקת כנר תמיד. בראש הלך הרבי וכולו שקוע במחשבות ובהרהורים, דומה הי' כל העת שענינו עצומות ושפתיו נעו כל העת. הי' מופלא הדבר לראותו צועד, בראש כולם, כאשר מלוויו, הן הערביים והן היהודים, מהלכים בלאט אחריו, ועובר ופונה פעם ימינה ופעם שמאלה כמי שנהירין לו שבילי המערה כשבילי ביתו.

כך עבר הביקור במערה, ללא דיבור ואף לא בלחש. התרגשותנו היתה רבה, עד שהגענו ל"שער אברהם" וממנו ירדנו במדרגות הרבות עד שהגענו למדרגה השביעית - אותה מדרגה שאחב"י היו מורשים לעלות עדי' בלבד, ויצאנו".

* * *

ולפי שהזכרנו לעיל את הספר "דרך שופט בירושלים" (תל אביב תשט"ו), בו מתאר השופט גד פרומקין את פגישתו עם האדמו"ר (מהור"י צ'צ'ניץ) ני"ע, והיות והתיאור הנ"ל קובע לו מקום בפ"ע, לכן נציין רק שני קטעי מכתבים מהאדמו"ר אליו, שלא נדפסו בסדרת "אגרות-קודש", ובהקדמת הכותב (בע' 11-310):

הדבר הי' כמה שבועות קודם מאורעות תרפ"ט, ורבבות מעריציו של אדמו"ר ר' יוסף יצחק זי"ע אולי ימצאו עניין בכמה קטעים ממכתביו אלי לאחר המאורעות.

ב' אדר תר"צ כתב משיקאגו:

"כבוד ידידי מחות' הנכבד והנעלה משכיל על דבר טוב, בעל מידות תרומיות מר גד ש"י פרומקין, ראש השופטים בעיה"ק ירושלים ת"ו.

שלום רב!

כהיום עוד שמורים אצלי אותם הרושמים הטובים אשר עשה עלי הזמנותנו יחדו, ומה מאושר חייתי אם היו מתקיימים דברי אדות החזקת בנין הישוב במוסדי התורה והחזקת ת"ח ש"י אבל לדאבוני רואה אני כי גם מהכספים שנאספו ע"ח דמי עליית הקדושים ז"ל אין נותנים חלק להנהרסים באמת.

האם אין זה בגדר חוטא נשכר?

חושב אני אשר במשך הימים המעטים אשר הכירני הרגיש אשר הנני מתלמידיו של האומר מימי לא הגדתי דבר וחזרתי לאחר, כלומר, לראות האם אינו שומע מי שאינו צריך לשמוע?

אינני מן אלו החפצים להשמיע קולם במדבר, מן התוקעים בשופרות, אבל לאיש אשר רוח טהור בו לשפוט מישרים, לפניו אגלה רחשי לבבי, האם אשגה במשפטי?

את אשר ראיתי ונוכחתי במשך ימי שבתי בארץ הקדושה, למורת רוחי, ולדאבון לבבי, השאירו בי כתמים שחורים, צללי תוגה ואנחה.

ולא אפונה אשר רק קצרי הראות בועד המנהיגים, אשמים בזה.

השגיאה הנוראה תביא משבר, משבר אשר לא ירפא לעד, ולבי לבי על חלליהם, בתי מוסד הקודש, ירושלים הבנויה על טהרת הקדש אשר הוכרת אוכל מפיהם בעוול נורא.

ידידי הנהו אחד מהיחידים אשר יוכל להשפיע להישייר את מחלכי העניינים למסילה ישרה, ואם במשפט חול בחרה בו ההשגחה העליונה לשפוט מישרים, מה גם במשפטי העניינים הנוגעים לחיי נשמתינו ותקוותינו בארצנו הקדושה, מוסדות הקדש אשר נבנו בדמי הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, נשיאי מוסדות הקדש בלי הבדל מפלגה".

ובכ"ח סיון תר"ץ מבוסטון:

"בלב כואב עזבתי את הארץ (בשנה העברה) ממצב הישוב בכלל ומוסדות התורה בפרט.

באלו דברים האחדים שגליתי לפניו, בטח נוכח לדעת השקפתי על הישוב החדש ועל תוצאותיו.

מחזות-תוגה הגיד לי לבי, וכתמי דם ראיתי מרחפים באוירה של ארץ ישראל, ולדאבון לב כל ישראל ולבבי קרה לי"ע את אשר קרה, וירחם השי"ת את עמו ונחלתו, וישלח לנו גואל צדק ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ בב"א.

ידידי, ידעתי את מעמדו ומצבו בתור שופט, בתור אזרח, בתור בן ארץ המולדת, בתור מביט בהשקפות מדיניות כלליות, אבל עם זה הכרתי בו כי הוא הענף החי מאילנא דחיי, וחיבתו לאה"ק משובצה ברגש קדש המקודש מאת אבותינו רבותינו הקדושים זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

האמור במכתבו ע"ד המצב בכלל, ועל עתידות עיה"ק חברון תובב"א הרגיו את נפשי, ואצטער במאד מאד, ובמסתרים תבכה נפשי על עזיבת קודש הקדשים.

ובכל לבי נפשי ומאדי הנני חפץ בבנינה של עיה"ק חברון תובב"א ובלי ספק אצלי אם היו מתאחדים כזה איזה אנשים בעלי שטה מוגבלת במשבצות הקדש, במסורת אבות קדושים יצליחו". - ע"כ.

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א

נשיא דורנו

לאריכות ימים ושנים טובות מתוקות ושמחות

*

לרגל יום הבהיר ר"ה כסלו

תהא שנת נסים

*

**ויהי רצון שיראה הרבה נחת משלוחיו, תלמידיו, חסידיו
ומכלל ישראל וינהיג את כולנו מתוך בריאות הנכונה,
ונזכה בקרוב ממש לביטול גזירת "מיהו יהודי",
ושיתקיים דידן נצח בכל, עד לדידן נצח הכללי -
ונזכה בקרוב ממש לעלות, כל בניי שליט"א,
קוממיות לארצינו הקדושה, ומלכנו בראשינו,
בהתגלות מלך המשיח - נאו!**

*

נדפס עיי א' מאני"ש